

Questa introducziun tematica è vegnida realisada il 2012. In'actualisaziun vegn a star a disposiziun en pauc temp.

## FURMAZIUN E CHAPIENTSCHA TRANTER LAS REGIUNS LINGUISTICAS



### Confederaziun e chantuns

Tenor la Constituziun federala èn ils chantuns responsabels per la furmaziun scolastica en Svizra, pia ston els reglar e gestir la scola obligatorica e la prescola. Uschia existan 26 systems scolastics, cun ils quals vegnan resguardadas er las differentas culturas e linguas. La Conferenza svizra da las directuras e dals directurs chantunals da l'educaziun publica (CDEP) è l'uniun dals 26 commembers da las regenzas chantunals responsabels per l'educaziun, la furmaziun, la cultura ed il sport. Ella surpiglia la coordinaziun naziunala en tut ils secturs da la scola elementara. Al stgalim secundar II portan ils chantuns e la Confederaziun mintgamai la responsabladad per tschertas parts dal sector da la furmaziun publica: La furmaziun professiunala suttastat a la cumpetenzza federala, ils chantuns mainan las scolas da maturitad gimnasialas. Tant pervi da la quadrilinguitad uffiziala da la Svizra, sco er pervi dal sistem da furmaziun federalistic datti plirs temas centrals che uneschjan la furmaziun, il dialog tranter las regiuns linguisticas e la coesiun naziunala.

### Instrucziun da linguas estras

Sper la promoziun da l'emprima lingua – in fundament impurtant, er en vista a las sfidas da la societad multiculturala – è l'instrucziun da linguas estras in aspect central da la furmaziun en Svizra. En quest connex pon las decisiuns che vegnan prendidas dals chantuns esser da gronda brisanza ed impurtanza politica, perquai ch'ellas han per part er consequenzas a nivel naziunal. Differenzas datti en general en la Svizra tudestga tar la prioritad che vegn attribuida a l'instrucziun da l'anglais ubain dal franzos en la scola primara. Ils chantuns Basilea-Champagna, Basilea-Citad e Soluturn, sco er ils chantuns bilings Berna, Friburg ed il Vallais s'èn decidids per la varianta che priorisescha il franzos. La varianta che priorisescha l'anglais han tschernì tut ils auters chantuns da la Svizra tudestga. En tut la Svizra romanda instrueschan ins il tudestg avant l'anglais. Il Grischun ed il Tessin han reglamentaziuns spezialas: il tudestg, il talian u il rumantsch sco emprima lingua estra, l'anglais sco secunda lingua estra ed il franzos sco rom d'elecziun per il Grischun; en il Tessin èn il franzos, il tudestg e l'anglais linguas obligatoricas. L'instrucziun da l'emprima lingua estra entschaiva per gronda part en il 3. onn scolastic, quella da la secunda lingua estra tranter il 5. ed il 7. onn scolastic. L'instrucziun d'immersiun e la maturitad bilingua restan per entant plitost excepziuns, cumbain ch'ins pudess magari spetgar da chattar quests models pli savens en in pajais quadriling. L'instrucziun d'immersiun sa definescha sco instrucziun materiala (p. ex. istorgia) che na vegn betg fatga en la lingua da la scola, mabain en ina lingua estra (en la Svizra tudestga per il solit en anglais, pli darar en franzos).

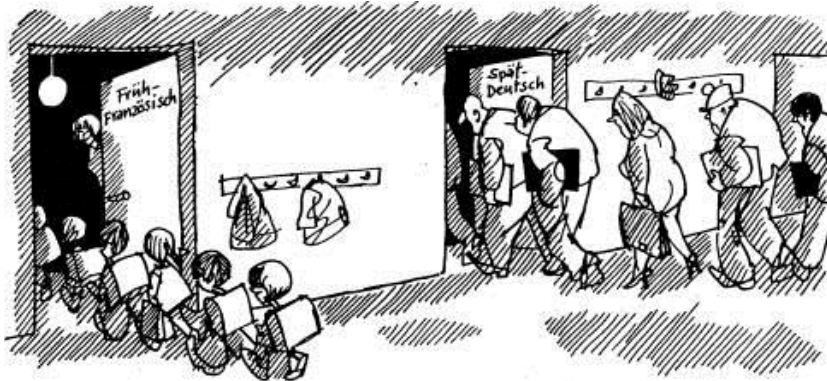
### Armonisaziun

La CDEP ha approvà en mars dal 2004 ina strategia naziunala per sviluppar vinavant l'instrucziun da lingua en Svizra. Ils elements ils pli impurtants da questa strategia èn vegnids integrads en la curvegna interchantunala davart l'armonisaziun da la scola obligatorica (art. 4, concordat HarmoS) e daventan uschia liants per ils chantuns che entran en il concordat. Decisiuns impurtantas en il senn d'ina armonisaziun naziunala da l'instrucziun da

[www.forum-helveticum.ch](http://www.forum-helveticum.ch)  
[info@forum-helveticum.ch](mailto:info@forum-helveticum.ch)

Das Kompetenzzentrum für sprachkulturelle Verständigung  
Le forum pour la compréhension linguistique et culturelle  
Il forum per la comprensione linguistica e culturale  
Il forum per la chapientscha linguistica e culturala

linguas estras, sco er da la coesiun naziunala, è vegnidas prendidas tar votaziuns chantunals ils onns 2006-2007 en ils chantuns Lucerna, Schaffusa, Turgovia, Zug e Turtig. La populaziun è s'exprimida da lez temp per duas linguas estras (englais e tudestg) e cunter mo ina lingua estra (englais) en la scola primara. Dasper l'armonisaziun e l'impurtanza d'emprender baud – che duai facilitar d'acquistar linguas per motivs neuropsicologics – è er la solidaritad cun la Svizra romanda stada in argument tar las campagnas da votaziun. A chaschun d'ina votaziun dal pievel svizra en la medema perioda (mai 2006) ha ina grondischma maioritad decis ch'ils chantuns duajan chattar ina curvegna tar dumondas impurtantas – e quai include l'instrucziun da linguas estras. Sche quai na fiss betg il cas, avess la Confederaziun da nov la cumpetenzza da decretar ina soluziun per tut la Svizra.



### Barat ed auters projects

En vista a la chapientscha interculturala èn activitads da barat tant per giuvenils sco er per scolasts fitg impurtantas e cumpletteschan en maniera ideala l'instrucziun da lingua en scola. Mintg'onn sa participeschan var 500 classas cun 15'000 scolaras e scolars ad activitads da barat en Svizra. En la strategia da linguas da la CDEP da l'onn 2004 è vegni postulà in diever rinforzà d'activitads da barat a nivel naziunal per emprender linguas. Cun la Lescha da linguas ch'è entrada en vigur l'onn 2010 è er vegnidas amplifitgadas las pussibilitads d'acziun da la Confederaziun per sustegnair barats: Tar ils elements essenzials appartegna en quest connex da sustegnair il barat da scolars e scolasts da tut ils nivels da furmaziun. Dapi l'onn 2011 sustegna la Confederaziun ultra da quai la mobilitad ed il barat en il rom da la commembranza da la Svizra als programs da furmaziun scolastica, furmaziun professiunala e programs da giuventetgna europeics (cfr. Fundaziun ch). In pau main enconuschentas, dentant betg main interessantas ed effectivas, èn activitads sco il barat da scolasts, il barat da plazzas d'emprendissadi e praticums professiunals per absolvents d'emprendissadis e da studis en ina autra regiun linguistica (cfr. Fundaziun ch). Ulteriurs projects che sustegnan l'instrucziun da linguas estras en scola en differentas manieras furman ina contribuziun positiva a la chapientscha interculturala en il sector da la furmaziun, p.ex. la concurrenza naziunala da las linguas per giuvenils «Linguissimo» (cfr. Forum Helveticum).

### Dialect svizzer e tudestg da scrittira

Dapi decennis vegn debattà bler davart la «unda dialectala» en Svizra tudestga che sa sa manifestescha en la preschientscha ed en la popularitad dal dialect svizzer en bleras domenas, (p. ex. en l'instrucziun en scola, en il pop dialectal, en las medias electronicas u en il diever da giuvenils en SMS ed e-mails. En quest connex è er vegnì tematisà il privel per la comunicaziun interculturala e la coesiun naziunala, siond che la Svizra latina emprenda il tudestg da scrittira en l'instrucziun scolastica. En general sforza la problematica «dialect svizzer-tudestg da scrittira» da chattar las soluziuns optimalas che resguardan dus interess: Primo duai vegnir sustegnì in diever animà dal dialect svizzer – ch'è in factor d'identitad impurtant per la populaziun da la Svizra tudestga e che enritgescha la Svizra plurilingua; secundo duai il tudestg da scrittira puspè chattar enavos tar quel diever natiral che correspunda a ses status sco lingua naziunala ed uffiziala la pli derasada e che gioga ina rolla impurtanta per la chapientscha tranter las regiuns linguisticas. Er la furmaziun scolastica resp. gia la scolina vegnan confruntadas cun dumondas chaschunadas da la «unda dialectala». Suenter ils resultats mediochers dal studi da PISA da l'onn 2000 – ch'ha attestà als giuvenils svizzers cumpetenzas da lectura insufficientas en congual internaziunal – han ins preni diversas mesiras per la promoziun linguistica en il sector da la furmaziun, tranter auter er intginas che duain promover las cumpetenzas da tudestg da scrittira en Svizra tudestga. En sia ordinaziun da linguas da l'onn 2004 fixescha la CDEP: «Ils chantuns da lingua tudestga han en mira da promover in diever planisà e consequent dal tudestg da scrittira en l'instrucziun a partir da l'entschatta da la scola.» Quai è tant pli impurtant, siond che bunas cumpetenzas da tudestg da scrittira pon avoir in effect positiv en il sector

professional e pon facilitar las relaziuns cun personas dad autras regiuns linguisticas (ch'emprendan tudestg da scrittira en scola). Ina retschertga da la CDEP en l'onn scolastic 2010/2011 ha mussà che tut ils chantuns da la Svizra tudestga applitgeschan fundamentalmain ubain exclusivamain il tudestg da scrittira a partir da la scola primara. La situaziun en scolina è anc dispitaivla. Quai illustreschan las votaziuns dals 15. mai 2011 en ils chantuns Basilea-Citad e Turitg. En il emprim cas è il pievel sa decis per ina soluziun da cumpromiss che preveda ch'il dialect svizzer ed il tudestg da scrittira duajan vegnir discurrents mintgamai la mitad dal temp. La populaziun turitgaisa ha abolì la pratica existentia flexibla (almain in terz per ina da las duas linguas) ed ha decis ch'il dialect svizzer duaja vegnir discurrent en tut las lecziuns da scolina.

## ACTURS

### Confederaziun

- Uffizi federal da furmaziun professiunala e da tecnologia
- Uffizi federal da cultura

### Chantuns

- Departament d'educaziun, cultura e sport dal chantun Vallais
- Direcziun per educaziun, cultura e sport dal chantun Friburg
- Departament d'educaziun, cultura e protecziun da l'ambient dal chantun Grischun
- Direcziun d'educaziun dal chantun Berna
- Conferenza svizra da las directuras e dals directurs chantunals da l'educaziun publica
- Conferenza svizra da las rectoras e dals recturs da las scolas autas pedagogicas

### Organisaziuns/instituziuns al nivel svizzer

- Associaziun per la promoziun da l'instrucziun plurilingua en Svizra
- Fundaziun ch per la collavuraziun federala
- Forum Helveticum (project «Linguissimo»)
- fRilingue – Freude lehrt Sprachen/apprendre les langues avec le sourire
- Institut per plurilinguitad da l'Universitad da Friburg e da la Scola auta da pedagogia da Friburg
- Fundaziun linguas e culturas
- Forum da la bilinguitad
- Center universitar da retschertgas davart la plurilinguitad da l'Universitad da Berna
- Societad svizra da las scolastas e dals scolasts da gimnasi
- Associaziun Svizra da Linguistica Applitgada
- Associaziun Svizra dals Docents d'Universitad

### Organisaziuns/instituziuns en connex cul tudestg

- Arbeitskreis Deutsch als Fremdsprache in der Schweiz
- Schweizerischer Verein für die deutsche Sprache
- Sprachkreis Deutsch
- Verein Schweizer Deutschlehrer und -lehrerinnen
- Verein Schweizerdeutsch

### Organisaziuns/instituziuns en connex cul franzos

- Association suisse des professeurs de français
- Délégation à la langue française de Suisse romande
- Fondation défense du français

#### **Organisaziuns/instituziuns en connex cul talian**

- [Coscienza Svizzer](#)
- [Italianoascuola.ch](#)
- [Osservatorio linguistico della Svizzera italiana](#)
- [Pro Grigioni Italiano](#)
- [Pro Ticino](#)

#### **Organisaziuns/instituziuns en connex cul rumantsch**

- [Lia Rumantscha](#)
- [Pro Svizra Rumantscha](#)
- [Uniun Rumantsch Grischun](#)

#### **DOCUMENTS, PUBLICAZIUNS**

- [Seite «Sprachenunterricht» der Erziehungsdirektoren-Konferenz \(EDK\)](#)
- [Schweizer Version des Europäischen Sprachenportfolios](#)
- [Sprachenunterricht in der obligatorischen Schule: Strategie der EDK und Arbeitsplan für die gesamtschweizerische Koordination: Beschluss vom 25. März 2004](#)
- [EDK-Empfehlungen zur Förderung des nationalen und internationalen Austausches im Bildungswesen vom 18. Februar 1993](#)
- [Passepartout – Fremdsprachen an der Volksschule](#)
- [educa - il server svizzer da la furmaziun](#)
- [Bundesgesetz über die Landessprachen und die Verständigung zwischen den Sprachgemeinschaften](#)
- [Verordnung des Bundes über die Landessprachen und die Verständigung zwischen den Sprachgemeinschaften](#)
- [Förderung der Verständigung zwischen den Sprachgemeinschaften durch Sprachaustausch von Schülerinnen und Schülern der allgemeinbildenden Schulen der Sekundarstufe II, Petition des Vereins Schweizer Gymnasiallehrerinnen und Gymnasiallehrer, Dezember 2010](#)
- [Nationales Kompetenzzentrum für Austausch und Mobilität](#)